

Jälleen eletään valmiissa maailmassa. Kolme uutista toissasyksyltä: menestyskirjailijaksi sukeutunut venäläisagentti nielee poloniumia Lontoossa, kiinalaisten rajavartioiden videoitaan niittävän loikkareita maahan lumisella Himalajan-polulla, USA:n varapresidentti Dick Cheney antaa tukensa kuulustelumenetelmälle, jossa ”simuloidaan hukkumista”.

Tänään Kiinalla on yhä tiibetinsä, Venäjällä tšetšeniänsä ja Yhdysvalloilla irakinsa. Suurvallat vahtivat omaa ja eliittinsä etua myös taloudellisesti, vaikka protektionismilla ja nationalismilla. Rajallisista resursseista kilpailevat kolossit varmistavat valtapiirejään. Tullit nousevat muuallakin kuin Venäjän rajalla. Hinku ”vallan keskuksiin” on jälkijättöistä, kun valta todella on keskittymässä, eikä suinkaan subsidiariteettiperiaatteen mukaan hajaantumassa. Naton johto on jo huolestunut koko liiton toimintakyvystä.

Maa toisensa jälkeen vetäytyy Afganistanista, Irakista puhumattakaan. Suomi on pääsemässä posseen, juuri kun se on heikoimmillaan. Tulisi globaalistaa demokratia ja kansanvaltaistaa maapalloistuminen. Mutta hyvän tavoittelemisen on jälleen lopetettu maailmanpolitiikassa.

”Ensimmäisenä maana maailmassa Neuvostoliitto ratkaisi kansallisuuskysymyksen.” Näin valmis oli Viktor Šerstobitovin kosmos, kun hän teoksessaan *Nationalismia ratkomassa* (1987) kuvasi neuvostoimperiumia ”vapaiden ja itsenäisten maiden yhteenliittymäksi”. Kansa ei ollut kansalaiset alistava ylihistoriallinen Henkilö, vaan luokka-asiain kimppu. Tämän tajunneet bolševikit olivat lakkauttaneet kansojen siron vapauttamalla ne kapitalistisesta kauppasodasta. Sosialistisen suurvallan kaikista kolkista oli ”kerta-kaikkisesti hävitetty riistävät luokat”

ja tilalle luotu älymystön, työläisten ja kollektiiviviljelijöiden ”rikkumaton veljesliitto”.

Vallitsivat ”vapaehtoisen suostuvaisuuden ja keskinäisen luottamuksen” olosuhteet. Neuvostoliittolainen federalismi tarkoitti ”todellista demokratiaa, kansanvaltaa kaikkien kansallisuuksien kaikille työtä tekeville”. Tästä todistivat selvät luvut: valtakunnassa oli ollut 1913 vain 11,4 miljoonaa ihmistä teollisuuden palveluksessa, kun 1936 heitä oli jo 27 miljoonaa. Vastaavasti azereilla, armeeneilla, kirgiiseillä, tadzikeilla ja turkmeeneilla oli ollut kotikonnuillaan vallankumousvuonna yhteensä 0 mutta toisen maailmansodan alkaessa 38 taidegalleriaa.

Kiitos Neuvostoliiton. Sen historialliseen rakennustyöhön keskittynyt Šerstobitov kommentoi vain ohimennen oman aikansa *grandemonden* kasarikonsumerismia: ”Yhdysvaltalainen imperialismi, maailman pääasiallinen uuden sodan uhka, vaatii maailmanherruutta, julistaa kokonaisia maanosia ’elintärkeitten etujensa’ vyöhykkeiksi ja kaappaa puolustuskyvyttömän Grenadan.” Kahdeksan vuotta aikaisemmin Neuvostoliiton joukot olivat tunkeutuneet Afganistaniin. Siitä kirja ei kerro. Mutta pian sen ilmestymisen jälkeen NKP:n pääsihteeri Mihail Gorbatšov aloitti uudistukset, jotka johtivat itäblokin nopeaan hajoamiseen, puna-armeijan vetäytymiseen ja Neuvostoliiton lakkauttamiseen. Historiankin piti loppua. Se kertautui ja kertautuu muiden muassa Afganistanissa. Lohduttoman toiston toivo piilee juuri toisteisuudessa. Käytännössä uuden ja valmiin maailmanjärjestyksen levittäminen toimii, vaan teoriassa siihen ei uskota. Aitamadaltuman houkutus voi su-

mentaa näköä, mutta globalisaation aika on ohi. Jos kauppaan ja talouskasvuun täytyy pakottaa, niiden hallittavuus on jo mennyttä. Mondialisaatio takaisinpotkii. Niin Yhdistynyt kuningaskunta kuin Yhdysvallatkin ovat jo kaikkia vapaan kilpailun säädöksiä vastoin sosialisoineet vaikeuksiin joutuneita pankkeja ja sijoitusyhtiöitä. Britit pakottivat oopiumisodissa Kiinan vapaehtoisuuteen paheksuen samalla yhdysvaltalaisia orjajärjestelmää. Nykyisinä aseveljinä ne osaavat yhdistää *the best of the both worlds*in tavalla, jossa kidutusta ja kapitaalirangaistusta koskevat näkemuserot liudentuvat.

Pieni reagoi, kun isot riehaantuvat. Joko täytyy tekeytyä pientäkin huomaamattomammaksi tai liikkiöityä jonkun ison kylkeen suojelurahat ojossa. Suomalaisen Nato-keskustelun päähaarat noudattavat näitä linjoja. Pizzo-eurojen, *krysharuplien* tai suojadollarien maksu on tuttu turvajärjestelmä. Nyt ison ja pahan pojan kylkeen meneminen olisi jopa hieman katarttista: pääsisi porukkaan, johon aina on mieli tehnyt ja johon kaikki muutkin ovat aina kuuluneet. Lehtimieslegenda Jarno Pennanen arveli avomielis-antistalinistisina 1960-luvun vuosinaan ihastuneensa aikoinaan Leninissä ”ajatusten selkeyteen, lujuteen ja epäsentimentaalisuuteen”. Vladimir Iljitš oli näyttäytynyt nimenomaan epätasa-arvon, hierarkian ja harvainvallan miehenä, machiavellistis-nietzscheläisenä hahmona, joka kuulutti julki proletariaatin diktatuurin historiallisen välttämättömyyden.

Alta kaksiviton Pennanen marssi 1930 ulkoministeri von Bornin luokse kertomaan aikeestaan perustaa Neuvostoliiton Ystävät ry. Olihan von Born RKP:n kansanedustajana kieltäytynyt äänestämästä kommunistilakien puolesta. Ministerisankari ei kumminkaan lämmennyt ehdotukselle: ”von Born torjui heti ehdotukseni lyhyellä tokaisulla: ”Tökkopa

sellainen järjestö tekisi muuta kuin lisäisi aggressioita Neuvostoliittoa kohtaan!”

US:n reporterina tuolloin työskennellyt, sittemmin myös marxisti-leninistien hampaisiin joutunut Pennanen ei saanut sen enempää ymmärrystä neuvostosympatioilleen valtioneuvos J. K. Paasikiveltä. ”Uskoko toimittaja tosiaan, että Baltian maat voivat säilyttää itsenäisyytensä, kun Neuvostoliitto vahvistuu?” Paasikivi kysyi. ”Kai minä sopertelin, että usko.”

Jukka Mallisen mukavanholtittomassa, katu- ja kulttuuritiedontäyteisessä Venäjä-kirjassa *Varastettua ilmaa* (2008) kierretään eri reittejä neuvostovallan paluuseen. Ohimennen taustoittuu Komsomol-nuoresta öljypohataksi varttuneen Mihail Hodorkovskin ja KGB-miehestä valtionkatekaksi kohonneen Vladimir Putinin keskinäinen vihanpito: ”Jos komsomolissa oli ainakin fraseologian tasolla jotain teinimäisiä yleisinhimillisiä ihanteita, niin KGB:n suojatit kasvatettiin jo 1970-luvulla palvelemaan aggressiivista imperiumia ja halveksimaan siviilien pehmoilua.” Mallinen spreijaa freskoa pakkovakaasta mahtimaasta, jossa entisten puolueen tai sotilas-teollisen kompleksin lellikkien pojat ja työt tuhlaavat työkseen ja ”[o]sa älymystöstä laittaa kaiken traagisuuden tuntionsa, kunniantuntonsa, vihansa ja paranoiansa menneen sortuneen maailman revanssiin”.

Vahvojen ja selkeiden johtajien aika koittaa, taas. Ilmastonmuutoksen ja taloudellisen epätasa-arvon seurauksena valtionhoitajat vaativat itseltään ja muilta tunteettomuutta

ja tosiasioiden tunnustamista. Tosi-tv kertoo, mitä todellisuus on: sitä, että joka viikko äänestetään joku ulos. Vastarinta ei jää pekkaa pahemmaksi. Kemijärven Massaliikkeen vaatimus lakkautetun sellumylyn ja tehdasalueen alueen pakkolunastamisesta on loistava merkki kirjaimellisesta historian paluusta.

Keskusjohtoiset käskyteollistaminen ja täytymystyöllistäminen ovat kruuna, paikallinen politiikka ja solidaarisuus klaava. Niiden tuolla puolen Suomen pohjoisessa ja idässä katoaa kokonainen elämänmuoto, jossa teollisuustyö on muutaman kymmenen vuoden välivaihe. Perinteiset elämäntavat pienviljelyksestä metsänhoitoon ovat mahdottomia. Teollistuminen nojasi hyvinvointivaltioon, joka on kuihdutettu. Nyt toivo laitetaan turismiin ja muuhun retromoderniin siinä toivossa, että päästörajoitukset ja bensan hinta eivät kuunaan koskisi Rovaniemen lentokenttää.

Kumma, ettei maalaisliittolais-alkiolainen ideologia korjaa satoa. Huomattava osa Suomen energiasta riippuu Venäjästä, joka viime vuonna nousi suurimmaksi öljyntuottajaksi ohi Saudi-Arabian. Puutullit kuristavat pääomateollisuutta mutta idänkauppa kasvaa vuosi vuodelta. Koko asetelma *med rubb och stubb* vaikeuttaa natoistumista. Kaukonäinen keskustapoliitikko runttaisi läpi energiaomavaraisuusohjelman, joka voittaisi tuplajättipotin. Maaseudulle sijoitettavat pienet puu-, hake-, biokaasu- ja niin edelleen voimat tuottaisivat uusiutuvaa kotimaista, Suomi ryskyisi maaseutubis-

neksen etulinjaan ja ulkopoliittista liikkumatilaa tarkoittavasta suometumisesta tulisi universaali trendi. Keskusta betonoisi johtoasemansa politiikassa kymmeniksi vuosiksi.

Kumpaankaan näistä vaivoista – riippuvuus Venäjästä ja maaseudun kuihtuminen – ei ydinvoimalla tai pari auta. Pääministeri Vanhanen kulkee perhepoliittisine ja lähiökeskeisine haaveineen kuin unissaan. Hänen hallituksensa politiikka syö Nurmijärvi-haaveelta pohjaa, eikä tämä varmuudestaan huolimatta edes käy kovin hitaasti. Etukenoon ei taida enää ehtiä: Tanskan 20 000 tuulivoimatyöpaikkaakaan eivät syn-tyneet yhdessä yössä.

Suomella on kuulemma ollut hyvä herraonni. Mahtaako vielä pitää. Pienemmäksi kutistuminen ja huomaamattomana mallioppilaana oleminen ehkä riittävät Helsinki-Suomelle, mutta maata on muuallakin. Venäjän rajan lähellä voisi olla hyvä osata venäjää. Kouluenglannilla ei paljon kulttuuria vaihdeta, jos valuut-taakaan.

Usko innovaatioyliopistoihin on uskoa kilpailukyvyyn rajattomaan kohenemiseen olennaisilta osiltaan valmiissa maailmassa. Eikä planeetal-lamme ole enää yhtään maata ilman innovaatioyliopistoa ja kilpailukykyä kohottavaa koulutuspolitiikkaa. Niillä ”luodaan ja kehitetään kieli kielettömille, muutetaan vanha elämänmuoto ja tuodaan takapajuiset kansat kulttuurisesti lähemmäksi kehittyneitä kansoja”, kuten Šerstobitov Suuren ja Mahtavan saavutuksia luonnehti.